

Людзі, звычаі, прырода і гісторыя Століншчыны ў творах пісьменнікаў-землякоў

Навукова-даследчая работа «Роднай зямлі галасы»

Г. У. Зялінская,
студэнтка факультэта замежных моў
Брэсцкага педагагічнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна

Я ніколі не шукаю і не чакаю натхнення,
любоў да радзімы – маё пастаяннае натхненне.

Георгій Марчук

Століншчына – палескі край з яго непаўторнымі краявідамі, цудоўнымі людзьмі, своеасаблівымі звычаямі, традыцыямі і слаўнай гісторыяй. Мой родны край мае сваё адметнае і непаўторнае духоўнае багацце. Яго самабытнасць і разнастайнасць заўсёды прыцягвалі ўвагу многіх пісьменнікаў.

Пагарынская Венецыя... Так напісаў У. Караткевіч у нарысе «Званы ў прадоннях азёр» пасля падарожжа на Палессе ў 1969 годзе. Давыд-Гарадок, Гарынь уразілі паэта сваёй непадобнасцю да іншых мясцін Беларусі, якія ён бачыў раней. Нашу родную зямлю праславілі і сучасныя пісьменнікі-землякі. Старажытны Давыд-Гарадок паслаў у літаратуру Леаніда Дранько-Майсюка, Георгія Марчука, Уладзіміра Глушакова. У Відзіборы нарадзіўся Алесь Наварыч.

У сваёй рабоце я імкнулася вызначыць, як у творах пісьменнікаў-землякоў паказана наша Століншчына, яе людзі, іх звычаі, гісторыя, прырода.

Палескія раманы Г. Марчука.

Раман, повесць, апавяданне, казка, навела, п'еса, кінасцэнарый, інсцэніроўка для дзяцей – няпоўны пералік жанраў, у якіх добра пачувае сябе Г. Марчук. Да так званых палескіх раманаў Г. Марчука адносяцца раманы «Крык на хутары» і «Кветкі правінцыі». У рамане «Крык на хутары» ўзнаўляюцца старонкі заходнебеларускай рэчаіснасці. А раман «Кветкі правінцыі» апавядае пра пасляваенны перыяд. У займальных сюжэтах нямала старонак адведзена праблемам жыцця, чалавечага шчасця, кахання.

Бацькі Г. Марчука рана памерлі, і яго выхоўвалі дзядуля і бабуля, зведаў хлопчык і холад, і голад пасляваеннага дзяцінства, і нястачы, і , напэўна, крыўды. Але душа, на шчасце, не ачарсцвела. Пісьменнік, як рыцар, імкнецца сваёй чалавечай пазіцыяй дапамагчы безабаронным, абылганым, абкрадзеным, прыніжаным людзям. Георгій Марчук у займальным сюжэце рамана «Кветкі правінцыі» даследуе самабытныя характары палешукоў, жыхароў Століншчыны. Жыць без памяці пра бацькаўшчыну пісьменнік не можа. Яго родныя мясціны ў рамане жывыя і любоў да іх заўсёды трапяткая.

Вось урывачак з твора: «Ах ты, дарожачка дахаты! Немагчыма апісаць усю бездань пачуццяў, што раптам ахопліваюць тваё сэрца. І няхай там нікога з

блізкіх не засталася, і хаты даўно няма, і груша салодкая спілавана, але на пляцы цвіце чужая бульба, няхай разляцеліся твае сябры-аднагодкі, павыходзілі даўно замуж суседскія дзяўчаты, няхай ты сюды наведваўся «тысячу гадоў» па сваёй волі, пра ўсё гэта не хочацца думаць, і ты не думаеш, бо шчымліва ные радасцю сэрца з кожным новым кіламетрам».

Відавочна, што родная палеская стыхія вельмі блізкая пісьменніку. Значнае месца ў творы адведзена штодзённаму жыццю і клопатам палешукоў-местачкоўцаў.

Г. Марчук не проста апісвае, а захапляецца здольнасцямі і працай сваіх землякоў: «Дбайныя, руплівыя, працавітыя, кемлівыя і хітрыя (гандаль навучыць быць і гаварлівымі, і хітрымі) гарадчукі невядома з якіх часоў навучыліся дубіць скуры, шыць кажухі, касцюмы, сукенкі, спадніцы, рабілі граблі, бочкі, плялі кашы, сеткі, жакі, кавалі падковы, цвікі, капаніцы, завесы, нажы, доўгія ключы, шылі зімовыя шапкі, паліто і чобаты. Кажуць, што ўсе польскія каралі заказвалі хромавыя боты толькі ў гарадоцкіх шаўцоў. Гарадчукі будавалі хаты, крылі іх чаротам, саломай, дранкай, масцілі чаткамі берагі бурлівай і часам неспакойнай Гарыні, рэзалі з эслата завушніцы, выпільвалі пярсцёнкі, рабілі лодкі, дзяўблі чаўны, падкоўвалі коней, малявалі іконы – тут роўных не было Глебу Іванавічу, як і раней яго бацьку і дзеду, варылі на свята цукровую вату і лёды, пяклі абаранкі і смачныя пернікі, булачкі з ванільлю. Адным словам, што ні хата, дык свой талент, свой гонар, свой форс і свае парадкі».

Любоў да родных мясцін адчуваецца не толькі ў маштабных творах мастака, але і ў малых. Аповесць «Паляшук» расказвае пра апошняга ў маленькай вёсачцы ветэрана Вялікай Айчыннай вайны. Галоўны герой Карней Семянчук пражыў нялёгкае жыццё, але гатовы і яго аддаць, каб іншым жылося лепш... Вось такія людзі столінскага Палесся! Характары герояў Г. Марчука каларытныя, сюжэты дынамічныя, мова адметная, майстар вытрымаў меру ў паказе паляшускай гаворкі.

Творы Уладзіміра Глушакова.

Цікавым і арыгінальным праявікам, публіцыстам з'яўляецца У. Глушакоў. Вядомасць яму прынесла аповесць «Расплата», напісаная на матэрыяле сваёй малой радзімы – Пагарыння.

У творы шырока прадстаўлена геаграфія і гісторыя Століншчыны: тут і Давыд-Гарадок з яго слаўным мінулым, і райцэнтр Столін з навакольнымі вёскамі, і мясцовыя рэкі. Шмат у аповесці пейзажных замалёвак. З асаблівай любоўю апісана палеская Прыпяць: «Палессе... Мы брылі сенажацямі, з ног да галавы захлюстаныя разнатраўем, і за плячамі дыміўся калматы след на траве... Уздоўж па Прыпяці конусам пралягла да паварота серабрыстая дарожка з асляпляльных сонечных блікаў. Вада цёплая і ласкавая, калі незнарок засунуць руку ў яе тугую зеленаватую тоўшчу...»

Таксама цікавымі з'яўляюцца лірычныя адступленні пісьменніка аб сваіх родных мясцінах, доме, бацьках: «Маці ў плюшавым саку, квяцістай турэцкай

хусце і ў бліскучых хромавых чобатах. Твар яе пунсовы ад ранішніка, вочы пад чорнымі паўдугамі брывоў смяюцца. Яна не пытае, навошта я падхапіўся ў гэткую рань, моўчкі калмаціць цёплымі шурпатымі далонямі мае віхры. І мне хочацца прытуліцца да мамінага прахалоднага плюшавага сака, які так дзівосна пахне базарам і крышачку нафталінам, куфрам, але мне трэба памятаць, што я ўсё-ткі мужчына, а не якая-небудзь маміна кулёма з банцікамі на галаве, таму ўсяляк ухіляюся ад ласкі маці...»

З асаблівай любоўю ўспамінае У. Глушакоў дзіцячыя гады, раку Гарынь і цудоўнае свята Каляды, якое і па сённяшні дзень адзначаюць гарадчкія своеасабліва.

Асобную старонку творчасці Уладзіміра Глушакова складаюць публіцыстычныя артыкулы і нарысы, сярод якіх «Фрэскі Пагарыння». У ім пісьменнік звяртаецца да гісторыі роднага горада, узнаўляе яго слаўнае мінулае. Разважанні пісьменніка падмацоўваюцца дакументальнымі крыніцамі, успаміны людзей дапаўняюцца творчай фантазіяй аўтара: «Давыд-гарадоцкая зямля... У светлай вадзе, якую і ў ліпеньскую спёку студзяць нябачныя струмені крыніц, што ўзыходзяць наверх з пясчанага дна, захавана таямніца твайго заснавальніка; вось і да гэтае пары вучоныя мужы не прыйшлі да адзінай высновы: ятвяжскі князь, які прыняў тут пры хрышчэнні імя Давыда, заснаваў паселішча ці ж, як сцвярджае вядомы беларускі этнограф мінулага стагоддзя Павел Шпілеўскі, горад быў заснаваны князем валынскім Давыдам Ігаравічам...» Дрыгавічы, якія жылі раней там, займаліся не толькі гаспадаркай, але і княжылі. Калісьці маці У. Глушакова ў маладосці давалося ўдзельнічаць у раскопках замчышча Давыд-Гарадка, што былі распачаты ў 1937 годзе польскімі археолагамі. Па рэштках дамавін, астанках нябожчыкаў, тканіне, скураным абутку палякі вызначылі, што пад капліцай знаходзілі сабе апошні прыстанак людзі княжацкага роду. З адзінаццаці гарадоў тагачаснай Белай Русі Давыд-Гарадок займаў самае прывабнае месца. Блізка Тураў, недалёка Пінск, а па Гарыні можна было дабрацца да Дняпра, а там і да самога Кіева і Прычарнамор'я. Дасягалі пагарынцы і ракі Нёман і берагоў халоднай Балтыкі. Пагарынне – гэта, акрамя гарадка, дзесяткі вёсак і хутароў.

Свет Радзімы ў творах Л. Дранько-Майсюка

Паэтычна, эмацыйна, узнёсла паказаны свет Радзімы ў творах Леаніда Дранько-Майсюка. У першай кнізе паэта «Вандроўнік» большасць вершаў прысвечана роднаму краю, што дастаткова традыцыйна для паэта-пачаткоўца. У аснове многіх вершаў паэта ляглі сапраўдныя ўражанні дзяцінства, якое праходзіла ў Давыд-Гарадку.

У кнізе «Тут» (1990), акрамя лірычных вершаў, дзвюх невялікіх паэм, ёсць і эсэ-падарожжы, напісаныя пасля наведвання Бельгіі, Польшчы, Чэхаславакіі, Ізраіля, Германіі. Нягледзячы на колькасць і шматстайнасць набытых у вандроўках уражанняў, паэт увесь час вяртаецца да тэмы роднай Беларусі.

Сапраўды, куды б ні трапіў паэт, незалежна ад краіны і мовы, чужое заўсёды спасціглася і выяўлялася ім праз прызму любові да роднага краю.

Нават акуратны, музейны Берлін нагадвае яму вулачкі роднага горада: «У хаосе разбурэння павінны ўцалець музеі. У Давыд-Гарадку музеяў няма, а знак разбурэння прымацаваны да чыстай кашулі мястэчка. Але да той пары Давыд-Гарадок застанецца Давыд-Гарадком, пакуль будуць гароды, а ў гародах, як вокам кінуць, грады. А на градах, як душой абняць, – кветкі, а над кветкамі – нябесныя постаці гаспадынь».

Эцюды Л. Дранько-Майсюка – гэта шматколерная і шматгалосая мелодыя любові. Мелодыя фарбаў роднае зямлі, матчынае мовы, што дала яму сілу і чароўнасць паэтычнага голасу, каб далучыць гэтую дзіўную і непаўторную мелодыю да мелодыі еўрапейскае ды сусветнае культуры.

Пісьменнікі Століншчыны не абмінулі сваёй увагай і юнага чытача. Дзецям і падлеткам адрасаваны твор Алеся Наварыча «Ледзі Макбет Столінскага павета». У невялікай па аб'ёме карацельцы (так вызначае аўтар жанр гэтага твора) раскрываецца багаты ўнутраны свет Ігната, яго дабрыня і мудрасць, якія перамаглі бяздумнасць, здраду яго лёгкадумнай жонкі.

Такім чынам, творы пісьменнікаў са Століншчыны раскрываюць ці не ўсе бакі жыцця чалавека, клічуць сваіх чытачоў да роздуму, да эмацыйнага перажывання над вечнымі праблемамі добра і зла, высокага і нікчэмнага. Мастакі слова з палескай глыбінкі адчынілі чытачам свет іх землякоў, які яны любяць сыноўняй любоўю. Побит, майстравітасць, прадпрымальніцтва, імкненне ў самых неспрыяльных умовах заставацца самімі сабой, заўсёды імкнуцца самарэалізавацца, знайсці магчымасці і спосабы жыцця годна і заможна – такімі паўстаюць людзі ў вершах і прозе землякоў-творцаў. Пісьменнікі заклікаюць нас быць моцнымі, добрымі, сумленнымі, богабязнымі, дзейснымі.

Падводзячы выснову пад разважанні адносна твораў пісьменнікаў-землякоў пра родную Століншчыну, хачу зазначыць, што я не здолела ахапіць усе творы на гэтую тэму, а выбрала тыя творы, у якіх найбольш ярка і прыгожа паказана Століншчына, яе людзі, іх звычаі, прырода. Уражанне склалася самае добрае: пісьменнікі казалі пра свой родны кут шчыра і захапляюча, з павагай да гістарычнага мінулага. Знаёмства з творчасцю землякоў стала для мяне адкрыццём роднага краю, яго літаратурных набыткаў, узбагаціла духоўны свет. У заключэнне нагадаю радкі Л. Дранько-Майсюка, дзе ён раскрывае свае адносіны да малой радзімы:

Радней няма, бліжэй таксама.
Мой родны кут, мой мілы кут.
І застаецца лепшым храмам
Твой кожны дол, твой кожны груд.

Літаратура

1. Гісторыка-краязнаўчы і літаратурны зборнік «Берасцейскія карані – 98». – Брэст, 1998, с 286–291.

2. Кісліцына, Г. Арфей, распяты на струнах ліры. Штрыхі да творчасці Леаніда Дранько-Майсюка / Г. Кісліцына // Роднае слова, 1997. – №10. – с. 15–28.
3. Ляшук, В. Літаратурная Берасцейшчына / В. Ляшук, Г. Снітко. – Мінск, 2008.
4. Новік, М. Кветкі Палесся ў еўрапейскім кантэксце / М. Новік // Роднае слова, 2000. – №3. – с. 13–18.
5. Штэйнер, І. Праз Палессе да ідэалаў / І. Штэйнер // Польша, 1998. – № 10. – с. 301.